

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduse valdkond
Narva kolledž
Õppekava “Noorsootöö”

Arina Marova

**NARVA NOORTE ELUKOHAST LAHKUMISE PÕHJUSED GÜMNAASIUMI
LÕPETANUTE NÄITEL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Andu Rämmer, PhD (sotsioloogia), Tartu Ülikooli Narva kolledži noorte
uuringu kaasprofessor

NARVA 2024

Kinnistus

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujal pärinevad andmeid on viidatud.

Arina Marova

15.05.2024

/allkirjastatud digitaalselt/

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Arina Marova,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

Narva noorte elukohast lahkumise põhjused gümnaasiumi lõpetanute näitel

mille juhendaja on, Andu Rämmer, PhD (sotsioloogia), Tartu Ülikooli Narva kolledži noorte uuringute kaasprofessor,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Arina Marova

15.05.2024

RESÜMEE

The topic of this bachelor's thesis is "Reasons for Leaving Narva among High School Graduates". The aim of the thesis was to find the reasons for young people leaving Narva and to search for solutions to this.

In the theoretical part of this thesis, the author explained the reasons for youth emigration and its impact on the economy and the community; the effects of emigration on the education and social system; and the opportunities and support available to young people in Narva.

The author used a qualitative semi-structured interview method to collect data; and the results obtained from the interviews were analyzed using a thematic analysis. The interviewees included a young man age 19 and four girls ages 19, 21, 25 and 25. Three of the interviewees had moved to Tartu after finishing basic school, while two currently live in Narva.

With the first research question, the author explored the main reasons young people leave Narva. Through interviews it became evident young people believe it is difficult to find work and develop themselves in Narva, which is why they seek better opportunities elsewhere. Young people believe that the city's educational opportunities and fields of activity do not match their ambitions.

For the second research question, the author investigated how the departure of young people could affect the living environment, economy, and community of Narva. Notably, that the negative impact of youth departure was seen in the city's age structure: an increased proportion of elderly residents and reduces the active participation and contribution of young people to the city's development.

For the third research question, the author sought to answer how youth emigration affects the education and social system of Narva. The departure of young people from Narva may put pressure on both the city's social system and its vitality and development, reducing the workforce and the number of taxpayers and affecting the availability of social benefits and services. It may also lead to the departure of educated and adapted individuals and reduce the qualified and educated workforce in the city. Language proficiency plays an important role in young people's decisions to stay or leave, especially considering the presence of Estonian-language education and the search for better education, employment, and career opportunities elsewhere.

For the fourth research question, the author found that young people who decide to stay in Narva encounter limited professional opportunities but may receive educational support and scholarships, although access to information is limited. Additional support programs, such as career and counseling programs, language and cultural programs - and closer cooperation between educational institutions and local government - may help young people meet these challenges.

The topic of this bachelor's thesis is important for young people, youth workers, policymakers, and local government officials. It is essential to understand the reasons why young people leave and how is best to address the underlying causer.

SISUKORD

SISSEJUHATUS	7
1. TEOREETILINE OSA	9
1.1. Noorte ränne	9
1.1.2. Majanduslikud rändetegurid	10
1.1.3. Sotsiaalpoliitilised rändetegurid (poliitilised, haridus, meelelahutus)	11
1.1.4. Keskkondlikud ja kliimategurid	12
1.2. Ida-Virumaa piirkonna ja Narva linna iseloomustus	12
1.3. Ida-Virumaa piirkonna eripärad	14
1.3.1. Elanikkond	14
1.3.2. Traditsioonid	14
1.3.3. Venemaa mõju	14
1.3.4. Stereotüübid	15
1.4. Haridusvõimalused	15
1.4.1. Põhikool	15
1.4.2. Gümnaasium	15
1.4.3. Kutseharidus	16
1.4.4. Kõrgharidus	16
1.5. Tööturg ja noorte tulevikuväljavaated Ida-Virumaal	17
1.6. Noorte väljarände põhjused Ida-Virumaal	18
2. EMPIIRILINE OSA	20
2.1. Intervjuu ja tulemuste analüüsi meetodid	20
2.2. Intervjueerimine ja valim	20
2.3. Analüüs ja arutelu	21
2.3.1. Noorte lahkumise põhjused	21
2.3.2. Mõju majandusele ja kogukonnale	24
2.3.3. Mõjud haridus- ja sotsiaalsüsteemile	26
2.3.4. Noorte võimalused ja toetus Narvas	28
2.3.5. Järeldused ja ettepanekud	31
KOKKUVÕTE	34
KIRJANDUS	36
LISA	40

SISSEJUHATUS

Eestikeelsete ja venekeelsete gümnaasiumide lõpetanud noorte erinevused on olnud alati aktuaalne ja põnev uurimisteema Eesti haridusmaastikul. Näiteks on üsna põhjalikult uuritud keskhariduse omandanute väärtusi (Saarniit 2000, Rämmer 2005, 2009, 2011). Narva kui piiriäärne linn mängib selles kontekstis erilist rolli, kuna siin kohtuvad erinevad kultuurilised ja keelelised mõjutused (Bojarova 2010). Läbi aastate on tehtud uuringutest on selgunud, et Narvas eestikeelsele gümnaasiumi lõpetanud noortel on pärast kooli lõpetamist paremad tulemused ja karjäärivõimalused kui venekeelsete gümnaasiumite vilistlastel (Lauristin ja Vihalemm, 2008). Uurimuse eesmärk on heita valgust sellele hüpoteesile ning analüüsida, kas ja miks sellised erinevused võiksid eksisteerida.

Eestikeelsete ja venekeelsete koolide rolli mõistmine Narvas on oluline mitmel tasandil. Uurimistöö keskendub just gümnaasiumi lõpetanud noorte elukäigu ja tulevikuperspektiivide erinevustele ja otsib vastuseid mitmetele küsimustele. Kas eestikeelsete koolide lõpetanud noored jõuavad kiiremini tööturule või omandavad kõrgema haridustaseme? Kas keelebarjääri ületamine mõjutab nende edukust ning karjäärivalikuid? Millised on peamised noorte Narvast lahkumise põhjused? Kuidas võiks noorte lahkumine mõjutada Narva linna elukeskkonda, majandust ja kogukonda? Millised ressursid ja toetused on Narva jääda otsustanud noortele kättesaadavad? (OpenAI 2022). Käesolev uurimistöö pakub vastuseid nendele küsimustele ja aitab mõista, kuidas haridus Narvas mõjutab noorte tulevikku ning ühiskonna laiemat dünaamikat.

Bakalaureusetöö eesmärgiks on välja tuua peamised põhjused, miks on Narva eestikeelsete gümnaasiumide lõpetanud noorte hulgas rohkem neid, kes linnast lahkuvad võrreldes venekeelsete gümnaasiumite vilistlastega. Selle eesmärki püstituse õigustavad statistilised andmed, mille kohaselt on varakult kodust lahkunud noori 12,6% eestlaste ja 9,2% mitte-eestlaste seast. (Eurostat, 2017).

Bakalaureusetöö aktuaalsus seisneb selles, et statistilistele andmetele tuginedes, jääb Narvast lahkunud noorte arv jätkuvalt suureks.

Bakalaureusetöö annab ülevaade Narva noorte lahkumise põhjused ning noorte ideeid kuidas lahendada selle probleem. Seega on bakalaureusetöö teiseks eesmärgiks leida

peamised põhjused noorte jätkuvale lahkumisele linnast ja pakkuda välja käesolevale probleemile lahendused. Bakalaureusetöö eesmärkidest lähtuvalt püstitasin neli uurimisküsimust:

1. Millised on peamised noorte Narvast lahkumise põhjused?
2. Kuidas võib noorte lahkumine mõjutada Narva elukeskkonda, majandust ja kogukonda?
3. Millised on noorte väljarände mõjud Narva haridus ja sotsiaalsüsteemile?
4. Millised ressursid ja toetused on Narva jääda otsustanud noortele kättesaadavad?

Bakalaureusetöö koosneb sissejuhatuses, teoreetilisest osast, empiirilisest osast, kokkuvõttest, kasutatud kirjanduse loetelust ja lisadest. Teoreetilises osas autor selgitas, mis on noorte rände põhjused, millised on valdavalt venekeelse Ida-Virumaa piirkonna eripärad ning noorte tulevikuväljavaated Narvas.

Empiiriline osa käsitleb uurimismeetodi tutvustust ja valimi moodustamist, andmete kogumist läbi intervjuude ning esitleb uurimistulemusi ja järeldusi. Autor kasutab kvalitatiivset poolstruktureeritud intervjuud meetodit andmete kogumiseks ja töötleb intervjuudes saadud tulemusi temaatilise analüüsi meetodi abil. Andmete analüüsimisel järgiti rangelt uuringute eetikakoodeksis sätestatud anonüümsuse ja konfidentsiaalsuse nõudeid, mis tähendab, et vastuste analüüsimisel ei tehtud ühtegi seost vastaja isiksusega.

Töö koostamise käigus on kasutatud ChatGPT tekstiroboti abi, et saada tagasisidet töö sisukorra ja sisupeatükkide kavandite struktureerimise kohta ning peatükkide põhiteksti keelekasutuse korrektsuse kohta. Samuti kasutas autor ka ChatGPT võõrkeelsete teadusartiklite tõlkimiseks ning intervjuu küsimuse koostamisel.

1. TEOREETILINE OSA

1.1. Noorte ränne

Mõiste “ränne” on võetud kasutusele eesmärgiga tähistada inimeste liikumist ühest piirkonnast teise, üldjuhul nende elukoha vahetusega seoses. Inimesed võivad valida rände omaalgatuslikult või olla sunnitud sellele otsusele erinevatel põhjustel, näiteks majanduslikel, keskkondlikel või sotsiaalsetel (Jaume, 2023, OpenAI 2022).

Goldin koos kaasautoritega (2011) toovad välja, et inimkond on rännanud kogu oma ajaloo vältel. Juba uusajal vabatahtliku väljarände põhjuseks võib nimetada inimeste soovi oma oskusi arendada, sest kaugeltki mitte kõik elukohad ei pakkunud võrdseid võimalusi töö ja hariduse saamiseks. Sunniviisilise väljarände põhjusteks võib aga pidada poliitilisi ja keskkondlikke olukordi, näiteks sõda. Üheks ilmekaks Eesti arengut tugevasti mõjutanud näiteks on 1939. – 1945. aastatel toimunud II Maailmasõda. Sel perioodil ning sõjajärgsetel aastatel puudutas ränne ligikaudu 175 miljonit inimest, kellest 40 miljonit vahetasid elukohti Euroopa piirides. Lisaks andis sõjajärgsete aastate majanduskasv ja tööpuudus tõuke nn rändepoliitika arendamiseks. Riikidevahelise koostöö tulemusena tekkisid programmid, mis võimaldasid käia lühiajaliste töötajatena partnerriikides. 21. sajand on loonud soodsaid tingimusi rände taasaktiveerimiseks. Olulisemateks teguriteks selle juures võib nimetada mitmesuguseid uusi tehnoloogiaid, avatud piire ja ühiskonna mobiilsust (Goldin jt 2011).

Pidevad uuendused, mis toimuvad seoses meie ühiskonna arenguga aga raskendavad tuleviku maailma rände ennustamist. Ränne mõjutab mitte üksnes rahvaarvu, vaid ka selle koostist. Kõige aktiivsem ränderühm on noored, mis soodustab keskmise rahvastikuea tõusmist. Erinevalt paljudest riikidest on Eestis haritud inimeste ränne väiksem. Enamasti lahkuvad riigist noored, kellel pole kõrgharidust (Tammur jt. 2016). Rände põhjuste uuringutest (Rämmer jt 2022, Semjonov 2011) selgus, et end välismaal sisse seadnud noortel on juba raske tagasi pöörduda. Siiski areneb ränne ka riigisiselt. Noorte seas on riigisisese rände peamised põhjused haridus ja töö. Nagu juba märgitud, lahkuvad riigist rohkem keskharidusega noored ja kõrghariduse saanud jäävad Eestisse. Samas kõigis linnades pole ligipääsu korralikule kõrgharidusele, mis sunnib noori kodulinnast lahkuma. Raske on ka leida töökohta kvalifikatsiooni tasamele vastava palgaga. Need asjaolud panevad noori liikuma suurematesse linnadesse poole, plaanita kodulinna tagasi tulla.

Statistiliselt 17 – 26 – aastased noored liiguvad enamasti pealinna piirkonda (Harjumaa asustuspriirkonda) ning lahkuvad Ida-Virumaalt (rändesaldo – 400). Positiivne rändesaldo Eestis on märgatav ainult kolmes piirkonnas: Harju-, Tartu- ja Hiiumaa (Tammur 2018, lk. 26-38).

Noori panevad liikuma ka erinevad projektid, mida eestis leiab suurel hulgal, nt Erasmus+, Solidaarsuskorpus ja VeniVediVici. Mujal kogemuse saanud noored, näevad perspektiive väljaspool kodulinna ning tänu projektides saadud oskustele otsustavad peale selle lõppemist, rände kasuks.

1.1.2. Majanduslikud rändetegurid

Majanduslikel põhjustel rännet soodustavad halvad töötingimused, suur tööpuudus ja riigi või linna üldine majanduslik olukord. Tõmbeteguriteks selle rände juures on aga kõrgemad palgad, paremad töövõimalused, kõrgem elatustase ja laialdasemad haridusvõimalused. Kui majanduslik olukord on halb ja on oht, et see halveneb veelgi, siis tõenäosus rändeks parema majandusliku väljavaatega riikidesse kasvab (Jaume, 2023). Gümnaasiumilõpetajate hinnanguid Pärnu linnale uurinud Kiviselg (2021) tõi tõmbeteguritena välja meeldivat looduskeskkonda, tugevat haridusvõrku, häid sportimistingimusi, arenevat linnakeskkonda, toetavat sotsiaalset võrgustikku, linna suurust ja turvatunnet (OpenAI 2022). Suurimateks tõuketeguriteks peeti gümnaasiumijärgset piiratud erialavalikut ja tööturu piiratud võimalusi ning madalaid palku ja kuurortlinna staatuses Pärnu sesoonsusust. Välja toodi ka halvas seisukorras transpordiühendusi teiste linnadega. Tõuketeguritena märgiti ka kõrgeid kinnisvarahindu, noortele pakutavate atraktiivsete tegevuste puudumist, noorte vähest kaasamist linnaelu planeerimisse ja väljarändetrende – ei soovita olla väheste Pärnu jääjate seas.

Ida-Virumaale on omane teistest maakondadest väiksem ja kahanev aktiivsete ettevõtete arv, mida võib seletada madalama tööhõive taseme, suure muulaste osakaalu ning vähenemisele kalduva rahvaarvuga (Milk, 2019). Mitme aasta vältel on Ida-Virumaal tööhõive määr olnud Eestis kõige madalam. Kungas (2020) märgib, et 2008. aastal Eestit tabanud kriisi ajal langes majanduskasv märkimisväärselt kõigis Eesti piirkondades, kuid sellele järgnes majanduslik kasv ja stabiliseerumine riigis. Ida-Virumaal aga järsku muutust ei toimunud, nt ka 2017. aastal oli Ida-Virumaal Eestis madalaim tööhõive määr (54%). Tööhõivet mõjutavad ka keelebarjäär ja haridustase. Ida-Virumaal, kus on suur

mitte-eestlaste osakaal, on keelebarjääri probleem eriti märgatav, mis raskendab tööturule sisenemist. Kuigi piirkond on tööstusele suunatud, on ettevõtluse areng pidurdunud, mis omakorda toetab tööpuuduse püsimist. Aastatel 2005-2018 langes tööjõud 14 aasta jooksul kõige rohkem Ida-Viru maakonnas (16,1 tuhande inimese võrra). Eesti regionaalarengu strateegia järgi on Ida-Viru maakonnas tööjõu vähenemine tingitud kohaliku elanikkonna kahanemisest, mis omakorda mõjutab tööealiste inimeste arvu langust piirkonnas. Samal ajal esineb väljaränne teistesse maakondadesse ja riikidesse, millel on samuti negatiivne mõju (Küngas, 2020).

Tööturuga seotud probleemid avaldavad mõju ka teistele elu sfääridele; majanduslikus mõttes näiteks eluasemeturule piirkonnas ja Narva linnas. Vaatamata sellele et aastal 2021 toimus Ida-Virumaal aktiivne korteritehingute arvu kasv, moodustavad elamufondist enamuse 1960. – 1990. aastatel ehitatud hooned. Sellest võib järeldada, et väljarändajate suure osakaalu tõttu ei ehitata Narvas uusi elamuid paremate elamistingimustega (Täker, 2023). Noorem põlvkond aga soovib soetada kinnisvara, mis on uus ja kaasaegne (Jalonen jt 2021).

1.1.3. Sotsiaalpoliitilised rändetegurid (poliitilised, haridus, meelelahutus)

Włodarska-Frykowska (2017) sõnul on koduriigist lahkumise põhjusteks sageli etniline, usuline, rassiline, poliitiline või kultuuriline tagakiusamine (sh elluviidavad poliitikad), sõjaline konflikt või konflikti oht. Eestist teise riiki kolimise põhjused, nagu ka riigisisene ränne, tulenevad peamiselt erinevatest majanduslikest, sotsiaalpoliitilistest ja kultuurilistest teguritest. 2017. aasta andmetel olid Euroopas peamiseks väljarände sihtkohtadeks Suurbritannia, Soome (mille valisid peamiselt eestlased) ja Saksamaa, kus elas rohkem haritud ja kogenumaid väljarändajaid. Sagedamini otsustasid emigreeruda inimesed vanuses 20–35 aastat ja vanemad kodanikud (Włodarska-Frykowska, 2017, OpenAI 2022).

Tuuderi (2023) sõnul seisab Ida-Virumaa piirkond silmitsi väljarände probleemiga. Seda mõjutavad suuresti sotsiaalsed ja poliitilised tegurid, näiteks Narva linna vananev rahvastik, kes ei ole valmis uuendustega kaasa minna. Noored ja teotahtelised spetsialistid, kes sooviksid jagada oma uusi kogemusi ja teadmisi, ei soovi olla keskkonnas, kus kõik käib vanamoodi (Jalonen jt 2021). Selle tagajärjel tuleb esile ka põlvkondadevaheline konflikt, mis takistab piirkonna arengut. Enamik Narva noori suhtub vähemuses olevatesse eestlastesse leplikult. Narvas elavate eestlaste väikese arvu tõttu ei õpi kohalik elanikkond

keelt omandama loomulikult. Siiski nähakse vajadust keele valdamises, sealhulgas eestlaste integreerimiseks kohalikku ühiskonda. Siiski väljendati Tuuderi uuringus muret, et osad eestlased ei näi soovivat end Narvas hästi tunda ega vene keelt ära õppida, mis võib tekitada arusaamatusi ja viia konfliktideni. Üldiselt, kuigi enamus- ja vähemusrühma kuulumine võib tekitada pingeid, ei peetud seda uurimise ajal suureks probleemiks. Kuid kõik sündmused või olukorrad, kus tekib mingisugune vastasseis või kus eestivenelased tunnevad, et nendega on ebaõiglaselt ümber käidud, võivad mõjutada nende suhtumist (Tuuder, 2023).

Seoses Ukrainas puhkenud sõjaga on Eesti võtnud vastu arvukalt relvakonfliktide, inimõiguste rikkumiste ja tagakiusamise eest põgenevaid inimesi. Sihtriigi valikut võib mõjutada see, kui liberaalseks peetakse riigi suhtumist varjupaigataotlejatesse, kuid enamik ohu eest põgenevaid inimesi liigub esmajärjekorras lähimasse turvalisse riiki (Jaume, 2023).

1.1.4. Keskkondlikud ja kliimategurid

Ebasobivad keskkonnatingimused on alati olnud üheks rände ajendiks, kuna inimesed põgenevad loodusõnnetuste, näiteks üleujutuste, orkaanide ja maavärinate eest. Kliimamuutuse mõjul võivad äärmuslikud ilmastikunähtused veelgi süveneda ja see võib liikvele ajada üha rohkem inimesi (Jaume, 2023). Noorte liikuvusega tänapäeval võib märgata elukoha muutmise suundumust ka ebasobivate kliimatingimuste tõttu. Eriti pärast Euroopa Liidu laienemist on nende rändevõimalused nii töötamise kui ka õppimise plaanis avardunud (Rämmer jt, 2022).

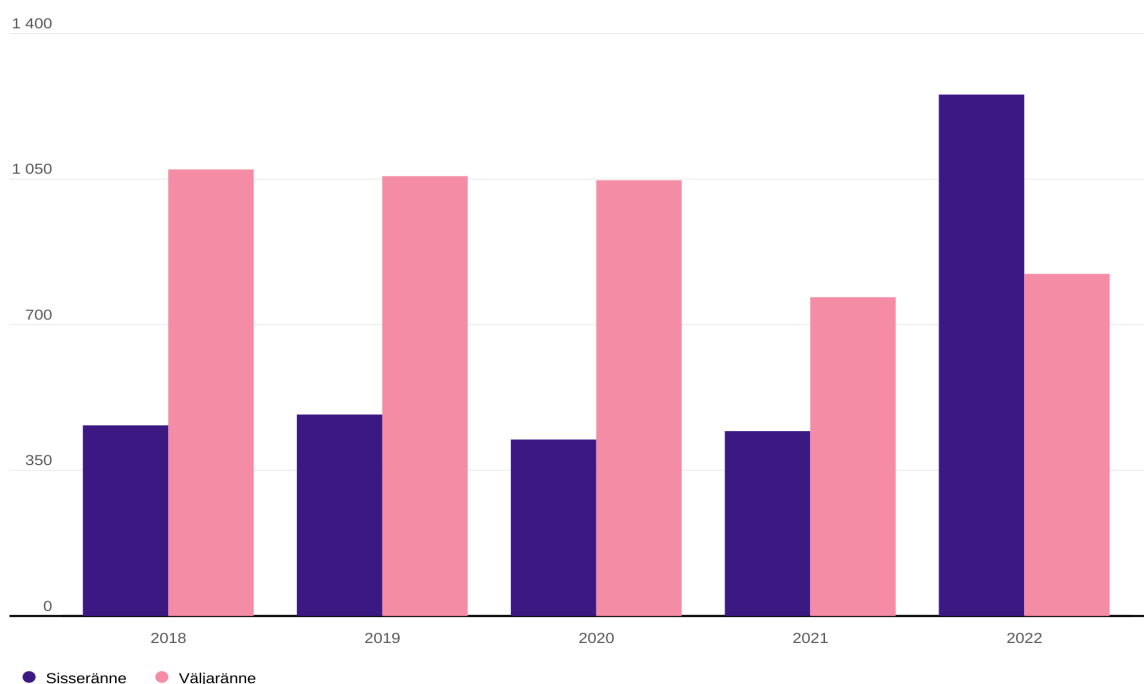
1.2. Ida-Virumaa piirkonna ja Narva linna iseloomustus

Narva on Eesti linn, mis paikneb Ida-Virumaal Venemaa piiril. Ajalooliselt on linn olnud koduks erinevatele rahvastele, sealhulgas eestlastele, venelastele, sakslastele ja teistele rahvusrühmadele. Narva linnas tegutseb Rahvamajas 26 erinevat kultuuri- ja rahvuskultuuriseltsi (Gorkova 2021). Suurema osa 20. sajandist kuulus Narva Eesti NSV koosseisu. Tõlkal Nõukogude Liidus ellu viidud industrialiseerimine tõi kaasa venekeelse elanikkonna märgatava suurenemise. Enamus linna elanikest suhtleb vene keeles ja ka Vene kodakondsus on laialt levinud. Linna haridussüsteemile on iseloomulik, et koolieelne- ja kooliharidus on peamiselt venekeelne, mis eristab seda piirkonda teistest

Eesti piirkondadest. Samuti toimub huviharidus, spordi, muusika ja kunsti valdkondades tegevus nii lastele kui täiskasvanutele on peamiselt vene keeles (Sahharova, 2023).

Rahvastikuregistri 2022.a andmetel on Ida-Virumaa elanike arv 131,775, kellest 53,625 elavad Narvas. Elanike arv, kellel on kõrgharidus, jääb Ida-Virumaal soodsamate elutingimustega Harju maakonnale ja Tallinnale ning Tartu linnale alla, kus asuvad suured ülikoolid. Siiski, teiste maakondadega võrreldes on Ida-Virumaal kõrgharidusega inimesi rohkem. Võõrkeelte valdamises aga jäävad Ida-Virumaa elanikud teistele piirkondadele alla ja ka ettevõtjate osakaal on siin madalam (Statistikaamet 2022).

Eesti 2022. aasta statistilised andmed näitavad, et Narva linna väljaränne oli 370 noort aga sisseränne 433 noort. See võib olla tingitud Ukrainas sõja puhkemisega kaasnenud põgenike sisserändest. 2018. – 2022.a tendents oli teistsugune, noorte väljaränne oli suurem kui sisseränne (joonis 1).

Vaata interaktiivset graafikut juhtimislaud.stat.ee

Joonis 1. Noorte ränne rände liigi ja vanuserühma järgi. Ida-Viru maakond, 7 – 26, 2018 – 2022. Allikas: Eesti Statistikaamet 2022a.

1.3. Ida-Virumaa piirkonna eripärad

1.3.1. Elanikkond

Ida-Virumaa eripära on see, et siin on elanud alates sõjajärgsetest aastakümnetest, ja elavad ka tänapäeval valdavalt vene keelt emakeelena kõnelevad inimesed. Eesti oli Nõukogude Liidu osa 1940. – 1991.a sel perioodil suunati Ida-Virumaale (ja ka mujale) tööle palju inimesi Venemaalt, kes jäid sinna elama ka pärast NSVL-i lagunemist. Põhimõtteliselt need tulijad kujundasid piirkonna elanikkonna (Sahharova, 2023). Narvas elas 1. jaanuari 2023.a seisuga 53 626 inimest, kellest 45 27 ehk 84,4% on vene rahvusest (Narva Linnavalitsus, 2023). Noorte arv ehk inimesi, kes jäävad 7-26 vanuse, on linnas ligikaudu 20% (Riigi teataja, 2010, OpenAI 2022). Eelnimetatud põhjustel on 2023. aasta seisuga Ida-Virumaal ja eriti Narva linnas eripäraks see, et seal on peamiseks suhtluskeeleks vene keel. Lasteaegades, koolides, töökohtadel ja huviringides toimuvad tegevused peamiselt vene keeles. Lisaks sellele ka enamik üritustest, mis linnas aset leiavad, viiakse läbi vene keeles.

1.3.2. Traditsioonid

Piirkonna eripära võib hinnata ka mõnede siin kujunenud traditsioonide alusel. Olulist rolli neis mängib religioon. Eestis on õigeusu kirik jagunenud kaheks haruks: Eesti Apostlik-Õigeusu Kirik, mis allub Konstantinoopoli oikumeenilisele patriarhiale, ja Moskva patriarhaadi Eesti Õigeusu Kirik. Kõik Ida-Virumaal tegutsevad õigeusu kirikud kuuluvad just teise, ehk Moskva patriarhaadi jurisdiktsiooni (Plaat, 2014). Sellest lähtuvalt on Ida-Virumaal, täpsemalt Narva linnas, välja kujunenud mitmed eripärad pühade tähistamises. Traditsiooniliselt tähistatakse jõule, vastlapäeva, ülestõusmispüha kaks korda, katoliku kiriku ja õigeusu kiriku kalendritele vastavalt, või ainult ühe korra, õigeusu kiriku traditsioone järgides. See tegur seob ka piirkonna seose Venemaa riigiga ja selle kultuuriruumiga.

1.3.3. Venemaa mõju

Ida-Virumaa piirkonda kui piirilähedast regiooni iseloomustab tihedam seos naaberriigiga. Narva linnas iga mitte-eesti emakeelega elanik ei pea end eesti rahva hulka kuuluvaks (Sahharova, 2023). See omakorda põhjustab n-ö riik riigis olukorra kujunemist. Tagajärgi

on näha ka inimeste maailmavaadetes ja meedia tarbimises. Narva linnas on paljudel elanikel kodus ligipääs Venemaa meedia- ja TV-kanalitele. Ka sotsiaalmeedia tarbimises on erinevusi, nt aktiivselt kasutatakse platvorme nagu VK, mida kasutavad ainult vene keeles kõnelevad inimesed (Grünvald, 2023). Sellisest meediaruumist lähtuvalt on Narva linnas levinud ka Venemaa-meelsed arvamused, mis takistavad sujuvat integratsiooni eestlaste sekka.

1.3.4. Stereotüübid

Veel üheks Ida-Virumaa eripäraks on piirkonna kohta käivad stereotüübid. Stereotüüpide all on tavapäraselt mõistetud arusaamu grupist ja selle liikmetest (Augoustinos jt 2016). Nende välja kujunemise põhjusteks võib samuti nimetada ajaloo ja kultuuriga seotud faktoreid. Väljastpoolt tulijaid hirmutab Ida-Virumaa kohta käiv negatiivne maine (Jalonen jt 2021). Vaatamata kõigile muutustele, mis Ida-Virumaal ja Narva linnas toimuvad, nt eesti keele omandamine noorte seas, ürituste korraldamine nii eesti keeles kui ka eesti tõlkega, on siin elavatel noortel globaliseeruvale maailmale omased vaated (Nikitina, 2018). Ülejäänud Eestis levinud stereotüübid piirkonna kultuurilise ja poliitilise eraldatuse suhtes takistavad integreerumist, mis omakorda soodustaks arengut.

1.4. Haridusvõimalused

1.4.1. Põhikool

Narvas oli 2023. aasta kevadel kokku 11 kooli, hõlmates täiskasvanute kooli ja õigeusu erakooli. Nendest üks oli eestikeelne ja teine keelekümbluskool, kus alates esimesest klassist toimus õpe täielikult eesti keeles. Ülejäänud põhikoolides toimus õppetöö osaliselt eesti keeles, kuid peamiselt vene keeles (Sahharova, 2023). Sellest jäeldub, et linna haridussüsteemi iseloomustab venekeelne haridus. Arvestades seda, et lastel ei ole võimalust ei koolis ega huviringides (kus õppetöö on ka peamiselt vene keeles) eestikeelses keskkonnas viibida, on selle omandamine nende jaoks raskem. See aga raskendab edaspidist integratsiooni Eesti kultuuriruumi.

1.4.2. Gümnaasium

Alates 2023. aasta sügisest alustas oma tööd Narva Riigigümnaasium, kus õppetöö toimub peamiselt eesti keeles. Samuti valmis 29. jaanuaril 2023.a uus hoone Eesti Gümnaasiumile

ja sellega seotud lasteaiale, kus õpetamine peaks toimuma täielikult eesti keeles (Sahharova, 2023). See peaks parandama eesti keele oskuse omandamise võimalusi noorte seas, kuid suurema rõhuasetuse tõttu ainult ühele keelele õpetatakse programmis inglise keelt madalamal tasemel. Sellest tulenevalt selgub, et Narvas on jätkuvalt keelteoskuse probleem. Nii eesti kui ka inglise keele tase on märkimisväärselt nõrgem eestikeelsete põhikoolide ja gümnaasiumidega võrreldes. Haridust Narvas iseloomustab ka piiratud õppekavade valik. Gümnaasiumis õppides on noortel põhiprogramm ja harilikult mõned lisained, sõltuvalt nende huvidest või eesmärkidest. Empiirilise osa näitel on aga näha, et Tartu gümnaasiumides valivad õpilased suuna, tänu millele muutub nende õppekava palju laiemaks.

1.4.3. Kutseharidus

Praegu on Narva linnas hariduse omandamisega seotud väga aktuaalne probleem – kvalifitseeritud spetsialistide puudus, eriti piiratud eesti keele oskuse tõttu. Nõuded eesti keele oskustele on määratud Vabariigi Valitsuse määrusega ja vastu võetud 20.06.2021 nr 84 „Ametniku, töötaja ning füüsilisest isikust ettevõtja eesti keele oskuse ja kasutamise nõuded“ (2011). Seejuures saab töandja kehtestada ka kõrgemaid nõudeid, kuid mitte rohkem kui C1 – tase (Sahharova, 2023). Koolid, gümnaasiumid ja näiteks kolledž saavad enamasti selle probleemiga hakkama, kutsudes õpetama spetsialiste teistest linnadest, siis kutsehariduskeskustes on aga olukord problemaatilisem. Haridusministri (Kallas, 2023, OpenAI 2022) sõnul õpetatakse vaatamata sellele, et kutsekeskhariduse õppekeeleks peaks seaduse kohaselt olema eesti keel, Ida-Virumaa Kutsehariduskeskuses enamikul kutsekeskhariduse õppekavadest nõutaval tasemel eesti keelt ainult eesti keele tundides ning suur osa õppest toimub vene keeles.

Õpetajakutse omandamisel on probleemiks mitte ainult ebapiisav eesti keele oskus, vaid üldse spetsiifilise kõrghariduse (näiteks insenerierialade) omandamine on keeruline. Haridusametuse kutseõpetajatest n kesk- või keskeriharidus 66% –l mis ei vasta kehtestatud seadustele, sest kutseõpetaja kutsestandardi madalaima tasemega õpetajaid ei tohiks koolis olla rohkem kui 20% (Annis, 2023).

1.4.4. Kõrgharidus

Narvas võib kõrghariduse omandada Tartu Ülikooli Narva kolledžis, kuid erialade valik on õppeasutuses vägagi piiratud. Õppida saab ainult õpetaja, noorsootöötaja, ettevõtja või IT valdkonnaga seotud erialal. Neid suundi võib tänapäeval nimetada tööturul suhteliselt nõutuks, kuid töökohtade valik on siiski äärmiselt piiratud. Narvas ei saa omandada haridust, mis oleks riigi haldamise, meditsiini, riigikaitse ja paljude teiste valdkondadega seotud.

Õppejõud, kes vastavad ülikoolis õpetamiseks vajalikele nõudmistele, olles vastava kvalifikatsiooniga spetsialistid, on enamasti tulnud teistest Eesti piirkondadest, mis näitab taas töötajate puudust. Siiski väärib märkimist, et kolledž püüab aktiivselt koostööd teha teiste Tartu Ülikoolis õpetatavate erialadega, mis võimaldab üliõpilastel areneda. Näiteks alates 2024. aastast osalevad õpetaja erialaga seotud üliõpilased uues programmis, mille raames saadetakse üliõpilased õppima Tartusse keeleoskuse parendamiseks ja erialaste teadmiste üldiseks arendamiseks.

1.5. Tööturg ja noorte tulevikuväljavaated Ida-Virumaal

Töötus on probleem, mis puudutab nii kogu maailma kui ka üksikuid riike. Narva linnas nii nagu kogu Ida-Virumaal, on noorte töötuse probleem väga aktuaalne, sest selles piirkonnas on töötuse määr Eestis kõrgeim. Piirkonda iseloomustab tööturul pidev tööpuudus, mis takistab noortel oma potentsiaali realiseerimist ja oma oskuste rakendamist kodukohas (Uimolainen, 2021). Ida-Virumaa töökuulutusi vaadates võib raskema füüsilise tööga seotud kuulutusi aktuaalsemateks pidada. See omakorda piirab naissoost noorte võimalusi Ida-Virumaal tööd leida.

Veel üheks oluliseks teguriks töö otsimisel noorte seas on töötingimused ja palk (Uimolainen, 2021). Statistikat vaadates (Statistikaamet, 2022) selgub, et kui mujal Eestis oli noorte keskmine palka 1800 eurot siis, Ida-Virumaal jääb keskmise palga suurus 1450 eurost alla. Noorte keskmine palk seejuures jääb aga 2022 aasta andmetel 1100euro alla (tabel 1).

		Palgatöötaja kuu keskmine brutotulu, eurot		
		Mehed ja naised	Mehed	Naised
		Alla 25	Alla 25	Alla 25
2022	..Narva linn	1 030,74	1 088,60	976,45

Tabel 1. Palgatöötaja kuu keskmine brutotulu. Narva linn, noored alla 25 a. 2022

Allikas: Eesti Statistikaamet 2022a.

Tööpuuduse probleemist tuleneb aga perspektiivide puudus. Ambitsioonikad noored eelistavad vahetada elamispaika, lähtudes oma tuleviku võimalustest ja arengutest töökohtadel. Isegi õpetajaameti näitel võib järeldada, et Narva linnas võivad vastava haridusega inimesed õpetada koolides või Narva kolledžis, kuid ametikoha piiratud karjääri arengu ja madala palga tõttu kolivad nad paremate töötingimustega piirkondadesse.

1.6. Noorte väljarände põhjused Ida-Virumaal

Inimesed liiguvad ühest kohast teise erinevatel põhjustel, näiteks paremate töövõimaluste või turvalisema keskkonna otsimiseks. Selline ränne võib olla nende enda valik või sunnitud olukorra tõttu.

Narva on Ida-Virumaal asuv Eesti linn, kus on mitmekesine rahvastik. Linna kultuuri rikastavad erinevad kultuuri- ja rahvuskultuuriselsid. Venekeelne elanikkond on märgatav ning haridussüsteem on peamiselt venekeelne. Kuigi elanike arv on suur, on kõrgharidusega inimeste ja ettevõtjate arv madalamad kui teistes piirkondades. Noorte väljaränne Narvast on küll märgatav, kuid samal ajal on toimunud ka sisserände kasv.

Narva on pika ajalooga ja Venemaaga tihedalt seotud piirkond. Suurem osa elanikest on vene keelt kõnelevad ja suhtlevad igapäevaselt vene keeles. Piirkonnale kipuvad kehtima välised stereotüübid, mis võivad integreerumist veelgi keerulisemaks muuta, kuigi noorte seas on märgata globaliseerumise mõjusid, nagu eesti keele õppimine ja kultuuriürituste mitmekesisus (Kirss ja Vihalemm, 2008).

Narva noorte elukohast lahkumise põhjused gümnaasiumi lõpetanute näitel

Alates 2023. aasta sügisest on Narvas avatud Narva Riigigümnaasium, kus õpetatakse peamiselt eesti keeles. Samuti avati uus Eesti Gümnaasiumi ja sellega seotud lasteaia hoone, kus õppetöö toimub samuti eesti keeles. Kuigi see peaks aitama kaasa eesti keele oskuse arendamisele noorte seas, on märgata, et keskendumine ainult sellele vähendab teiste keelte õpetamiste. Seega on Narvas endiselt probleeme keeleoskusega, kus nii eesti kui ka inglise keele oskuse tase jääb madalamaks võrreldes teiste piirkondadega. Haridusvalik Narvas on piiratud, eriti gümnaasiumides, kus õppekavade valik on kitsam kui mujal Eestis. Tööturuprobleemid Ida-Virumaal ja eriti Narvas on murettekitavad, kuna noorte töötuse määr on kõrge. Tööturu olukorda halvendab ka madalam palk võrreldes ülejäänud Eestiga, mis võib mõjutada noorte tulevikuväljavaateid piirkonnas.

2. EMPIIRILINE OSA

2.1. Intervjuu ja tulemuste analüüsi meetodid

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on selgitada välja noorte Narvast lahkumiseks põhjused ja otsida sellele probleemile lahendusi. Bakalaureusetöö eesmärgi saavutamiseks on vaja välja selgitada, kuidas võiks noorte lahkumine mõjutada Narva elukeskkonda, majandust ja kogukonda ning kuidas saaks Narvas elamistingimusi parandada.

Uurimisküsimustele vastuste leidmiseks kasutas autor kvalitatiivset poolstruktureeritud uurimismeetodit. Autor koostas andmete kogumiseks intervjuukava (vt Lisa 1), mille abil uuriti noorte lahkumise põhjusi ja Narva linnast ja neid mõjutavaid tegureid. Intervjuukava on koostatud ja jaotatud neljaks osaks vastavalt uurimisküsimustele: noorte lahkumise põhjused, lahkumise mõjud majandusele ja kogukonnale, lahkumise mõjud haridus- ja sotsiaalsüsteemile, noorte võimalused ja toetus Narvas. Eesmärk on koguda usaldusväärset teavet, mis on oluline uurimisprobleemi mõistmisel (Lepik jt 2014).

Intervjuudega kogutud teksti analüüsimeetodiks on kvalitatiivne sisuanalüüs. Kalmus koos kaasautoritega (2015) toovad välja, et kvalitatiivne sisuanalüüs võimaldab keskenduda teksti peamistele, tõenäolise vastuvõtu seisukohast olulistele tähendustele. Kvalitatiivne sisuanalüüs lubab analüüsida sisu, võttes arvesse ridade vahele peidetut ehk kodeerida teksti autori vihjeid, kavatsusi ja eesmärke ning mitmeste konnotatsioonide erinevaid tõlgendamisvõimalusi. Teemaatilise analüüsi eesmärk on avastada tekstist tähendused, teemad ja nende omavahelised seosed või järjepidevus (Kalmus jt 2015).

2.2. Intervjueerimine ja valim

Käesoleva uurimisteema teoreetilises osas käsitletud temaatika alusel koostas autor küsimused süvaintervjuude jaoks. Autor kasutas sihipärane valim, sest selline valim kõige sobilik selle uurimistöö eesmärgi saavutamiseks. Intervjuude eesmärgiks oli leida noorte lahkumise põhjused ja nende mõju Narva linnale. Valimisse kuuluvad intervjueeritavad on Narva eestikeelsete ja venekeelsete gümnaasiumide vilistlased. Mõned vilistlased elavad Tartus ja välisriikides, nendega olid intervjuud *Zoomi* keskkonnas. Autor valis igale noorele sobiva aja intervjuude jaoks. Intervjuu salvestamiseks kasutas autor telefoni äppi ning videot, salvestusseadmetena isiklikku mobiiltelefoni ja arvutit. Iga intervjuu pikkus

oli umbes 60 minutit. Intervjueeritavateks olid 19-aastane noormees ja neli tütarlast, kellest üks oli samuti 19-aastane, teine oli 21 aastat vana ja kaks viimast 25-aastased. Andmete analüüsimisel järgiti rangelt uuringute eetikakoodeksis sätestatud anonüümsuse ja konfidentsiaalsuse nõudeid, mis tähendab, et vastuste analüüsimisel ei tehtud ühtegi seost vastaja isiksusega. Kõik intervjueeritavad olid nõus intervjuu salvestamiseks. Nad andsid oma nõuskoleku nii intervjuude salvestamiseks kui ka saadud informatsiooni vabaks kasutamiseks bakalaureusetöös, tingimusel, et pärast töö valmimist kustutab autor kõik salvestused ära.

2.3. Analüüs ja arutelu

2.3.1. Noorte lahkumise põhjused

Esimese uurimisküsimuse abil otsiti vastust küsimusele, millised on noorte arvates peamised Narvast lahkumise põhjused. Intervjuude käigus selgus, et kõigi intervjueeritute arvates on peamisteks põhjusteks arenguvõimaluste piiratus, tööpuudus, madalad palgad, õppekavade piiratus, huvitegevuse ning keskkondlikud ja kliimategurid. Üks intervjueeritav (M 19) märkis, et noored on avantüristlikumad ja neil on arusaam sellest, et mujal on paremad elamistingimused.

(M 19): "Lisaks puhas avantüristism ja usk et mujal on etem ja parem palk, töö jne ja rohkem ruumi areneda. Võib olla ka soov vanematest eemale kolida."

Rääkides edasi lahkumise põhjustest, tuli küsida, mida noored arvavad elukvaliteedist ning karjäärivõimalustest. Intervjueeritavad (N 19 ja M 19) ütlesid, et nii madal elukvaliteedi tase kui ka karjäärivõimaluste piiratus on olulised tegurid, et otsustada Narvast lahkuda. Parema elukvaliteedi otsimine ja soov karjääri edendada ning rohkem raha teenida on tõepoolest mõjuvad põhjused mujale kolimiseks. Samuti mainiti, et noored narvakad ise ei ole rahul oma linna olukorraga ning ei näe seal tulevikku, mis võib põhjustada linnast jätkuvat väljarännet.

(N 19): "Parema elukvaliteedi otsing on tingitud võib-olla teatud määral mingist naiivsusest, aga soov karjääri edendada ja areneda ning raha teenida on tõepoolest mõjuv põhjus mujale kolimiseks, kuna isegi noored narvakad ise ei fännata just oma linna ja kui

küside siis väga vähesed tahaksid linna ka tulevikus jääda, kuna kõigil on selge ettekujutus helgest tulevikust kuskil mujal.”

Intervjueeritavad rõhutavad, et Narvas on väga raske tööd leida või ennast arendada. Selline olukord ei võimalda inimestel parandada oma elukvaliteeti ning sunnib neid otsima võimalusi mujal, kus nad näevad paremaid karjäärivõimalusi ja elutingimusi.

Intervjueeritavad arvavad, et Narvas pakutavad haridusvõimalused ja tegevusalad on piiratud ning ei vasta noorte ambitsioonidele.

(N 25): “Narvas on võimalik kõrghariduse omandada TÜ Narva kolledžis (ainult õpetaja ametit või õppida IT ja noortega tööga seotud erialasid). On Sisekaitseakadeemia (hiljuti ehitatud) ja kui ma ei eksi, hiljuti avatud meditsiiniõeks õppimise võimalus. Erialad kutsekoolis ei meelita ambitsioonikaid noori, kelle eesmärgiks on kõrghariduse omandamine. Üldse ei ole majanduse, poliitika, loodusteaduse (bioloogia, keemia jne) ja humanitaarteadustega tegelemisevõimalusi.”

Noored näevad rohkem võimalusi karjääri edendamiseks ja paremini tasustatud töökohti mujal. Suuremates linnades, nagu Tallinn, on rohkem huviringe ja arenguruumi erinevates valdkondades, sealhulgas spordis. Samuti arvatakse, et suuremad firmad ja tippspetsialistid ei tegutse Narvas ning noored pürgivad just nende spetsialistide ja suurfirmade poole. Noori meelitavad mujale mitmekülgsed haridusvõimalused ja laiahaardelised tegevusalad, kus saab saavutada isiklikku ja erialast arengut. Oluline on, et töökohad pakuksid mitte ainult head sissetulekut, vaid ka stimuleerivat töökeskkonda ja võimalust panustada ühiskonda.

Intervjuudes märgiti, et noorte Narvas hoidmiseks tasuks luua neile soodsaid tingimusi nende isiklikuks ametialaseks arenguks Narvas. Üks võimalus on avada Narva kolledžis uusi erialasid või isegi uusi õppeasutusi, mis pakuksid mitmekülgseid ja kaasaegseid haridusprogramme ja vastaksid tööturu nõuetele. Tartu Ülikooli Narva kolledž soovibki hakata ette valmistama loodus ja täppisteaduste õpetajaid (Nikolajev, 2024). See võimaldaks noortel jätkata kõrghariduse omandamist kohapeal ja arendada oma oskusi vastavalt huvidele ja karjäärieesmärkidele. Vastaja (N 25) arvab, et mentorprogrammid, kus kogenud spetsialistid saavad noori suunata ja nõustada nende ametialasel teekonnal ning praktikavõimalused, mis annavad noortele praktilisi kogemusi, on olulised tööalase

arengu toetamiseks. Heaks näiteks on Tartu Ülikooli Narva kolleži noorsootöö eriala bakalaureuseõppe programm, mille eesmärgiks on pakkuda üliõpilastele terviklikku haridust, mis ühendab teooria ja praktika ning valmistab neid ette enesekindlateks ja kõrgelt kvalifitseeritud noorsootöötajateks. Programmi eeliseks on varajane koostöö valdkonna ekspertidega, mis võimaldab üliõpilastel arendada professionaalset identiteeti ja edendada sügavat õppimisviisi. Koostöö kutsealase kogukonnaga toetab üliõpilaste praktilisi kogemusi, mitmekesistab õppeprotsessi ning aitab neil omandada ja rakendada teadmisi mitmekesistes töökeskkondades (Žuravljova, 2021). Need algatused võimaldavad noortel saada vajalikke teadmisi ja oskusi ning luua kontakte tööturul. Ühel vastajal (M 19) oli raskusi sellele küsimusele vastamisega.

(M 19): “Sellele on raske vastata ja seda on raske teha. Kõige efektiivsem oleks kaotada narvakate enda halb arvamus oma kodulinnast, mida on aga ülimalt raske teha ja ma ei oska pakkuda kuidas seda teha. Aga muidu võiks alustada rohkemate kõrghariduse omandamise võimaluste sissetoomisega ja meelitada firmasid ja investoreid, milleks aga peab naaber piiri taga maha rahunema. Probleeme on palju ja olukord on keeruline seega raske OK mingit konkreetset be all end all lahendust pakkuda.”

Halb arvamus oma kodulinna kohta on märgatav nii linnast lahkunud noorte kui ka veel Narvas elavate noorte seas. See avaldub soovimatutes sinna tagasi pöörduda, mille põhjustab n-ö linna stagnatsioon ja kultuuriline kaugus ülejäänud Eestist. See soodustab võõrandumist kodulinnast. Sama võib öelda linnas elavate ambitsioonikate noorte kohta, kes ei ole rahul mitmete teguritega linnas, mis loob nende mõtetes negatiivse ettekujutuse kohast, kus nad elavad.

Intervjueeritavate puhul on oluline ka nende vanemate arvamus noorte elukohavahetuse kohta. Vastajad märkisid, et vanemad suhtusid kolimise otsusesse positiivselt ja toetasid seda. Neil oli mõistev suhtumine noore soovidesse ja vajadustesse ning nad nägid kolimise eeliseid. Vanemad mõistsid, et mujal on rohkem võimalusi omandada haridus, teha karjääri, paranda elukvaliteete ning soovisid oma lapsele parimat tulevikku.

Vastaja (N 21) ütles: “Minu vanemad ütlesid, et kolimine on minu valik, aga nad oleksid õnnelikud, kui saaksin kolida kohta, kus on parem elatustase.”

Vastajad mainisid Narva atraktiivsuse poolelt linna ajaloolist pärandit ja unikaalseid vaatamisväärsusi, nagu Kreenholmi manufaktuur ja kindlus. Üks vastaja (N 21) mainib Narva paiknemist kultuuride ristmikul ning linna mitmekesisist ja unikaalset tausta. Vastaja (N 25) kiidab linna mugavat ülesehitust ja kohtade lähedust üksteisele, vastaja (N 19) mainib madalat hariduse kvaliteeti Narvas kui peamist kolimise põhjust, eriti võrreldes teiste linnade haridusvõimalustega, näiteks Tartuga.

Kõik vastajad ütlesid, et Narvas ei meeldi nendele järgmised asjad: puuduvad eestikeelsed tegevusalad, vähe võimalusi keele õppimiseks ja on puudu meelelahutuslikest asutustest.

(M 19): “Narva linnas ei meeldi eestikeelsete tegevusalade ja arenguvõimaluste puudus, mistõttu siia ka eestlasi ei tule ja mistõttu see nõiarõng ehk samsaara ka kordub ja olukord ei parane. Võiks rohkem eesti keelt sisse ilmutada, aga jällegi, seda on palju lihtsam öelda kui teha.”

(N 21): “Narva on veits stagneerunud (viimastel aastatel on küll mingeid muudatusi tehtud, mis kuidagi arendavad linna, aga on ikkagi tunda, et mõnest suuremast või peaaegu sama suurest linnast oleme me veidi maha jäänud), võiks olla aktiivsem koostöö ülejäänud Eestiga (projektid, üritused jm), Narvas on igav (väga vähe võimalusi kuskil sõpradega aega veeta (kino, paar klubi (ei sobi paljudele), suur hulk üritusi on suunatud vanematele inimestele jne).”

Kokkuvõtlikult võib öelda, et noorte linnas hoidmiseks ja nende arenguks soodsamate tingimuste loomiseks on vaja teha rohkem investeeringuid haridusse, turismiarendusse ja noortele suunatud tegevustesse.

(N 25): “Noh, võib olla linnapildi teeks ilusamaks ka rohkem rohelist ja majade renoveerimine või uute ilusate ehitamine.”

2.3.2. Mõju majandusele ja kogukonnale

Teise uurimisküsimuse abil otsiti vastust küsimusele, kuidas võiks noorte lahkumine mõjutada Narva elukeskkonda, majandust ja kogukonda? Intervjuudest selgus, et noorte

lahkumine Narvast võib avaldada laiaulatuslikku mõju elukeskkonnale, majandusele ja kogukonnale, tuues kaasa väljakutseid linna jätkusuutlikkusele ja arengule. Selleks et vastu seista noorte lahkumisele ja edendada linna elujõulisust, on oluline investeerida haridusse, majandusarengusse ja kogukonna toetamisse.

(N 19): “Noorte lahkumisel on pigem negatiivne mõju. Juba praegu on linnas suur hulk pensionäre ja vähe noori, kes töötaksid, arendaksid linna ja oleks linnale tulu toonud.”

Analüüsidest noorte lahkumise mõju inimestevahelistele suhetele ja sotsiaalsele sidususele Narvas, tõid intervjuueritavad esile mõned tähtsamad seisukohad. Mainiti, et noorte lahkumine võib süvendada generatsioonidevahelisi lõhesid, kuna linna jäävad peamiselt vanemad inimesed. See võib tekitada erinevusi vaadetes, prioriteetides ja elustiilis, mis omakorda võib viia konfliktideni ja suhete pingestumiseni. Lahkumine võib mõjutada ka perekondlikke suhteid, eriti kui noored lahkuvad koos oma perega või jätavad maha vanemad. See võib suurendada põlvkondadevahelist distantsi ja vähendada perekondade omavahelist suhtlust ning toetust.

(M 19): “Samas kui keegi jääb, siis tekivad distantsi tõttu ebamugavused ja konfliktid või näiteks jäävad vanad vanemad üksikuks ilma oma lasteta ja ei saa ega tahagi enam teistega suhelda. Loomulikult on lahkumine kindlasti ka suhteid ja sõprusi lõhkunud.”

Intervjuueritud tõstsid esile veel kaks aspekti. Lahkumine võib jätta linna vanemad elanikud, eriti need, kellel pole peret või lähedasi, sotsiaalsesse isolatsiooni. Vähenev noorte arv võib piirata sotsiaalsete võrgustike teket ja võimalusi suhelda ning osaleda kogukonnaelu üritustes. Vähenev noorte arv võib avaldada negatiivset mõju kogukonna sidususele ja aktiivsusele. Noored on sageli kogukondlikes tegevustes kõige enam kaasa löövad osalised, kelle algatustes leiavad aset erinevad üritused, projektid ja üldse muutused.

(N 25): “Lisaks võib esineda konflikte nende vahel, kes on valmis panustama linna arengusse ja kes valivad arendada ennast kuskil mujal.”

Intervjuueritavatel on väga head mõtted ja meetmed, mida kohalik omavalitsus võiks rakendada noorte Narvas hoidmiseks ja nende lahkumise takistamiseks. Kohalik

omavalitsus võiks luua stiimuleid ja toetusi noortele ettevõtjatele ning käivitada ettevõtlusalaseid programme ja mentorluse programme. Kõik vastajad arvavad, et kohalik omavalitsus peaks tegema koostööd kogukonna, ettevõtjate ja haridusasutustega, et välja töötada terviklik strateegia noorte Narvas hoidmiseks ja nende tulevikuväljavaadete parandamiseks.

(N 25): “Laiendada kõrghariduse võimalusi, tehe natuke propagandat koolides linna väärtuslikkuse ja ilu kohta, arendada ja süvendada eesti keele imbumist ühiskonda. Linna väärtused võivad hõlmata mitmesuguseid aspekte, mis on olulised kogukonna arengu ja heaolu seisukohalt. Näiteks kogukonna ühtsus, kultuuriline mitmekesisus, jätkusuutlikkus, linna esteetika ja turvalisus ja heaolu.”

(N 19): “Kohalikud omavalitsused võivad rakendada meetmeid, nagu noortele suunatud haridus- ja töövõimalused, et hoida neid kogukonnas. Samuti võivad nad arendada noortele suunatud sotsiaalseid ja kultuurilisi programme, mis tugevdavad sidusust.”

Positiivsed näited võivad hõlmata noori, kes on leidnud Narvas võimalusi hariduse, töö või ettevõtluse valdkonnas ning on pühendunud kogukonna arengule, luues uusi algatusi või osaledes projektides.

Neli tütarlast tunnevad isiklikult inimesi, kes on omandanud kõrghariduse kuskil mujal ja pärast on tagasi kodulinna tulnud (või neid, kes elavad kahes linnas). Praegu töötavad nad kas koolis (nt uutes gümnaasiumides) või on seotud linna kultuurieluga (Vabalavaga, Kreenholmis aset leidvate üritustega jms). Inimestel, kes tuli tagasi, oli üks põhjus, miks nad naasevad kodulinna pärast kõrghariduse omandamist mujal. Nendel on vaja lähemal vanematele või teistele pereliikmetele, eriti kui neil on lapsi või vanemaid, kelle eest hoolitseda.

2.3.3. Mõjud haridus- ja sotsiaalsüsteemile

Kolmanda uurimisküsimuse abil otsiti vastust küsimusele, millised on noorte väljarände mõjud Narva haridus ja sotsiaalsüsteemile?

Esiteks väheneb õpilaste arv koolides, mis omakorda võib mõjutada koolide dünaamikat ja ressursse. Vähenev õpilaste arv võib põhjustada koolide sulgemist või klasside kokkupanekut, eriti kui väljarändavate perede noored kuuluvad kooliealiste hulka.

Teiseks võib noorte väljaränne avaldada survet sotsiaalsüsteemile. Kui noored lahkuvad piirkonnast pikemaks ajaks või alaliselt, võib see vähendada tööjõudu ja maksumaksjate arvu, mis omakorda võib mõjutada sotsiaaltoetuste ja teenuste kättesaadavust ning sotsiaalset dünaamikat piirkonnas.

Lisaks võib noorte väljaränne kaasa tuua haritud ja kohanenud inimeste lahkumise, samal ajal kui vähem haritud või keeleoskamatud inimesed jäävad. See võib omakorda raskendada kvaliteetse tööjõu leidmist ning avaldada negatiivset mõju haridussüsteemile, kus tulemused võivad halveneda ja ressursid kokku tõmbuda.

Intervjuudes arvavad noored, et noorus annab linnale elujõudu, uusi ideid, võimalusi, parandab demograafiat ning kinnisvara väärtust.

(N 19): “Ei ole noori - ei ole arengut”

Eestikeelse gümnaasiumi lõpetanud noored lahkuvad Narvast sagedamini kui venekeelsete koolide lõpetanud. Uuritud märkisid, et põhjused võivad hõlmata paremaid haridus-, töö- ja karjäärivõimalusi teistes Eesti piirkondades või välismaal ning eestikeelsetel gümnaasiumidel võib olla rohkem kontakte ja ressursse väljaspool Narvat. Keele, eriti eesti keele oskus mängib selle juures olulist rolli ning venekeelsetes koolides on eesti keele oskused tunduvalt nõrgemad.

(N 19): “Ma õppisin venekeelses koolis, kus eesti keelt õpetati võõrkeelena. Tunnis õppisime sõnu ja tegime ülesandeid, kuid õpetaja selgitas teooriat ja grammatikat vene keeles, nii et praktiliselt ei olnud mingit keelekeskkonda ega keelepraktikat. 12. klassi lõpus jäi mul üks punkt puudu, et sooritada B2 taseme eksam.”

(N 25 ja N 21): “Narva gümnaasiumides on vaba- ja lisaainete programmid palju piiratumad võrreldes mõnede teiste Eesti õppeasutustega.”

Narvas on vähe arenguruumi ja tegevust ning valdav osa ühiskondlikust elust toimub vene keeles, mis võib mõjutada noorte otsust lahkuda.

Eesti gümnaasiumide haridusprogrammide eripärad võivad oluliselt mõjutada noorte otsust Narva jääda või siit lahkuda. Intervjuudes leiti, et muutused hariduskorralduses võivad samuti mõjutada noorte otsust Narva jääda või lahkuda. Klassiruumis toimuvate tundide

kõrval võiks praktikumid, õppereisid ja külalisesinejad pakkuda noortele mitmekesisemat õpikogemust ning aidata neil paremini tulevikuks ette valmistuda.

(N 19): "Näiteks õppeaine "Inimene ja õigus" raames külastades riigi- ja maakohtusid ning vanglat, saavad noored praktilise kogemuse õigussüsteemist ja seadustest. Ühe praktikumi raames käisime Lääne-Eestis (uurisime piirkonna ajalugu ja elu)"

Vastajad väitsid, et oluliseks mõjuteguriks noorte otsustes Narvas jääda või lahkuda on keeleoskus. Eesti gümnaasiumides saavad noored parema eestikeelse hariduse, mis võib neile avada rohkem võimalusi mujal Eestis või välismaal. Samas võib eesti keele nõue mõjutada ka vastupidist otsust, kuna kõik noored ei pruugi olla valmis või võimelised omandama eesti keelt piisaval tasemel.

(N 25): "Minu otsused põhinevad sellel, et ma tahan lahkuda, sest ma tean, et siin mul pärast paari aastat tekkivad probleemid töö, elu, ja keelega. Ma tahan elada iga päev selles linnas, kus ma võin ennast arendada ja saada uusi kogemusi. Inimesed võivad kaaluda haridusvõimalusi, töövõimalusi ja elukeskkonda."

2.3.4. Noorte võimalused ja toetus Narvas

Neljanda uurimisküsimuse abil otsiti vastust küsimusele, millised ressursid ja toetused on Narva jääda otsustanud noortele kättesaadavad?

Intervjuus antud vastustele tugunedes võib märgata, et Narvas on ametialase arengu ja karjääri võimalused noortele võrreldes mõne teise Eesti piirkonnaga või välismaaga rohkem väljakutseid esitavad. Suuremate linnade, nagu Tartu või Tallinn, võrdluses võib Narvas olla vähem töökohti ja ettevõtlusvõimalusi, kuid siiski on mõned perspektiivsemad valdkonnad, nagu tervisevaldkond ja IT.

Vastajad märkisid, et üheks oluliseks ametialaseks võimaluseks Narvas on õpetaja karjäär, eriti uutes riigigümnaasiumides, või kultuurieluga seotud ametid, mis hõlmavad projektide kirjutamist ja elluviimist. Samas võib ettevõtlus olla väljakutse, kuna piirkonnas võib olla vähem potentsiaalseid kliente või vähem toetavaid ettevõtluskeskkondi võrreldes suuremate linnadega. Intervjueeritavad arvasid, et kõrghariduse ja teadustöö võimalused võivad Narvas olla piiratud võrreldes teiste piirkondadega või välismaaga ning teatud ametid võivad olla vähem tasustatud.

(N 19): “Kõrghariduse võimalused ma mainisin juba varem ära, lisaks aga näiteks medõe amet. Narvas on võimalusi sotsiaaltöoga seotud karjääriks või inseneeria ja tehnikaga seotud ametiteks, muudes asjades jääb linn vähemalt Tartule, Tallinnale ja välismaa suurlinnadele kindlasti märgatavalt alla igas parameetris ja ka nendes jääb alla, lihtsalt äkki natuke vähem. Ja loomulikult neid võimalusi võiks olla rohkem, aga oleks absurdne oodata Narvalt suuremat karjäärilist potentsiaali kui Tartul või Tallinnal.”

Tasub rääkida ka erinevatest noortele pakutavatest toetustest. Intervjueeritavad märkisid, et Narva jääda otsustanud noortele on kättesaadavad teatud ressursid ja toetused, kuigi nende isiklik teadlikkus sellest on üsnagi piiratud. Palju mainiti haridustoetusi, stipendiume ja noorte ettevõtlusprogramme, üks vastaja (N 21) tunnistas, et ei ole nende toetustega isiklikult kursis.

(N 19): “Ressursid ja toetused Narva noortele võivad hõlmata haridustoetusi, stipendiume ja noorte ettevõtlusprogramme.”

(M 19): “Mingi medalistide stipendium eksisteerib. Muude toetustega pole kursis.”

(N 21): “Ei oska vastata, sest ei ole isiklikult Narva jäänud.”

Noorte toetamise meetmetena võiks kaaluda täiendavate toetusprogrammide loomist ja olemasolevate toetuste tutvustamist noortele. Näiteks võiks korraldada teavituskampaniaid ja käivitada uusi programme, et suurendada noorte teadlikkust kättesaadavatest ressurssidest ja toetustest. Lisaks võiks kaaluda koostööd noorteorganisatsioonidega, et jõuda sihtrühmani ja pakkuda neile vajalikku tuge ja abi.

Vastustes küsimusele kultuuri- ja sotsiaalsete ürituste kättesaadavuse kohta erinevates Narva koolides õppivatele noortele jaoks, võib märkida, et ressursid ja informatsioon ürituste kohta levivad peamiselt iga kooli siseselt. Kõik vastajad arvavad siiski, et erinevus võib olla ürituste kättesaadavuses erinevates keeltes, mis võib luua ebaõiglaseid tingimusi õpilaste osalemiseks.

(N 25): “Venekeelsed üritused on eestikeelsetele õpilastele Narva Eesti Gümnaasiumist raskemalt kättesaadavad, nagu ka huviringid, mistõttu tihti hoopis eestlased, mitte venelased õpivad keele ära, mitte vastupidi.”

Samuti märgiti, et koolidel, kus on aktiivsemad õpetajad ja rohkem ressursse, nagu Pähklimehe kool või Keeltelütseum, võib olla parem ligipääs üritustele, näiteks Erasmus+

projektidele. Üldiselt, tagamaks võrdsed võimalused kultuurielus osalemiseks, tuleks tugevdada koostööd erinevate koolide vahel ja laiendada inforessursse õpilastele.

(N 19): “Lisaks suuremate koolide ja aktiivsemate õpetajate õpilastel on olnud alati parem ligipääs üritustele, näiteks Pähklimäe või Keeltelütseumi õpilased said suurema tõenäosusega osa võtta asjadest nagu näiteks Erasmus+.”

Noorte arvates võiks koostöö haridusasutuste, kohalike omavalitsuste ja ettevõtete vahel aidata luua Narva noortele jätkusuutlikumat tulevikku. Kohalik omavalitsus võiks samuti töötada välja toetuste programmi ettevõtete arendamiseks ja uute töökohtade loomiseks, mis aitaks noortel luua sidemeid oma kodulinnaga ja soodustaks Narvas püsimist.

(N 21): “Oluline on haridusasutuste ja ettevõtete koostöö, sest paljudel on näiteks kohustuslik praktika. Läbides praktikat kohalikes ettevõtetes võiks noortel olla võimalus pärast lõpetamist sinna tööle minna ja Narva jääda.”

Absoluutselt kõik vastajad tõid välja ka keeleõppe tähtsust ja Narva integreerimist ülejäänud Eesti ellu, ning kutsuvad üles arendama kõrgharidust ja investeerima linna unikaalsuse arendamisse.

(M 19): “Investeerida veel rohkem keeleõppesse ja Narva ning muu Eesti integratsiooni, et me kodulinnast ei saaks Narvastan.”

(N 19): “Jällegi, lihtne öelda, raske teha”

Noored toovad välja ideid, kuidas Narva elamistingimusi parandada. Ideed peegeldavad keelelise integratsiooni ja vastastikuse mõistmise olulisust Narva kogukonnas. Üks Eesti gümnaasiumi õpilane rõhutab vene keele õppimise tähtsust, mis võimaldaks paremat suhtlemist ja koostööd erinevate kogukonnaliikmete vahel. Üks vene gümnaasiumi õpilane aga rõhutab vajadust austada mõlema keele kõnelejaid ning loodab, et rahu ja vastastikune mõistmine aitavad kaasa elamistingimuste paranemisele.

Viiest noorest, keda küsitleti, ainult üks (M 19) suutis tuua näiteid mitmest inimesest, kes on sündinud Narvas ja saavutanud edu. Ülejäänud mainisid ainult Alike Milovat, kes esindas Eestit Eurovisiooni lauluvõistlusel 2023.

(M 19): “On vist mitu noorte ürituste ja organisatsioonidega tegelevat noort, kes on omal alas päris eduka, aga peab tõdema et Narvas baseeruvad nad vaid osaliselt, näiteks veetes suure osa oma ajast mingi Londonis või Tallinnas.”

2.3.5. Järeldused ja ettepanekud

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on leida põhjusi noorte lahkumisele Narvast ja otsida sellele lahendusi. Tulemused põhinevad vastustel, mis leiti neljale uurimisküsimusele.

Esimese uurimisküsimuse abil selgitas autor välja uuringus osalenute arvamusi noorte peamiste Narvast lahkumise põhjuste kohta. Intervjuude käigus tuli välja, et noorte peamisteks lahkumise põhjusteks peetakse arenguvõimaluste piiratust, tööpuudust, madalaid palku, vabaajategevuste piiratust ning linna õhkkonda (keskkondlikud ja kliimategurid). Ühe vastaja sõnul on noored avantüristlikumad ja neil on kujunenud välja arusaam parematest elamistingimustest mujal. Märgiti, et nii madal elukvaliteet kui ka piiratud karjäärivõimalused on olulised tegurid lahkumisotsuse tegemisel. Noored tajuvad, et Narvas on raske tööd leida ja end arendada, mistõttu otsivad nad paremaid võimalusi mujal. Arvatakse, et linnas saada olevad haridusvõimalused ja tegevusalad ei vasta noorte ambitsioonidele, mis suurendab nende soovi mujale kolida, kus pakutakse mitmekesisemaid ja kaasaegsemaid haridusprogramme ja töövõimalusi (OpenAI 2022). Üheks võimalikuks lahenduseks linna arenguks ja noorte sinna jäämiseks peavad intervjuueeritavad rohkemate kõrghariduse võimaluste ning mentorprogrammide loomist, mis toetaks noorte ametialast arengut ja pakub praktilisi kogemusi. Samuti tuleks muuta linna noorte jaoks atraktiivsemaks, näiteks renoveerida vanu hooneid ja arendada rohelist infrastruktuuri. Üldiselt võib öelda, et noorte linna jäämise ja arengu soodustamiseks on vaja investeerida rohkem haridusse, linna infrastruktuuri ja noortele suunatud tegevustesse.

Teise uurimisküsimuse vastustest selgus, et noorte hinnangul võib nende generatsiooni liikmete arvukas lahkumine Narvast avaldada olulist mõju linna elukeskkonnale, majandusele ja kogukonnaelule, tekitades väljakutseid linna jätkusuutlikkusele ja arengule. Noorte lahkumisel võib olla negatiivne mõju linna elanike vanuselisele struktuurile, suurendades eakate osakaalu ning vähendades noorte aktiivset osalust ja panust linna arengusse. See omakorda võib süvendada generatsioonidevahelisi lõhesid ja vähendada perekondade omavahelist suhtlust ning toetust. Vanemate põlvkondade (NSV Liidu ajal sündinud) väärtused erinevad drastiliselt tänapäeva noorte omadest, kes kasvavad innovatsioonide rohkel ajal. Sellest tulenevalt on märgatav probleem nende – vahelises kommunikatsioonis, sest noored suunduvad uutmise poole ning Narva linna enamiku

representeeriv elanikkond (eakamad inimesed) ei jõua ega soovi ajaga kaasa tulla. Lisaks võib noorte lahkumine suurendada sotsiaalset isolatsiooni vanemate elanike seas ja piirata seeläbi kogukonna sidusust ning aktiivsust. Kohaliku omavalitsuse ja kogukonna roll on oluline noorte linna jäämise ja arengu soodustamisel. See on tähtis, kuna nad saavad luua tingimusi ja pakkuda ressursse, mis toetavad noorte linna jäämist ja arengut. Kogukonna toetus on oluline, sest see aitab noortel luua sidemeid, leida mentoreid ja toetajaid ning tunda end osana ühtsest ja toetavast keskkonnast, mis omakorda suurendab nende Narva jäämise tõenäosust ja panustamist kohalikku ellu. Toetusmeetmete hulka võiks kuuluda noortele suunatud haridus- ja töövõimaluste laiendamine, et hoida neid kogukonnas, ning sotsiaalsete ja kultuuriliste programmide arendamine, mis tugevdavad kogukonna sidusust. Juba varastel etappidel võib nende meetmete vastuvõtt tuua positiivseid tulemusi, mille kohaselt suudavad noored Narvas leida võimalusi hariduse või töö leidmiseks ning jäävad linna, aidates kaasa kogukonna arengule.

Kolmanda uurimisküsimuse abil uuriti noorte arvamusi noorte väljarände mõjust Narva haridussüsteemile ja sotsiaalsüsteemile. Leiti, et õpilaste arvu vähenemine koolides võib viia ressurside kokkutõmbumiseni ja koolide sulgemiseni. Teiseks võib noorte lahkumine avaldada survet sotsiaalsüsteemile, vähendades tööjõudu ja maksumaksjate arvu ning mõjutades seeläbi sotsiaaltoetuste ja teenuste kättesaadavust. Samuti võib see tuua kaasa haritud ja kohanenud inimeste lahkumise ning vähendada kvaliteetset tööjõudu ja haridustaset linnas. Noored ise peavad linna elujõu ja arengu seisukohalt oluliseks nende endi osalust ja panust. Eestikeelse hariduse omandanud noored lahkuvad Narvast sagedamini, otsides paremaid haridus-, töö- ja karjäärivõimalusi mujal. Keeleoskus mängib olulist rolli, kuna eesti keele oskus võib mõjutada noorte otsust Narva jääda või lahkuda.

Neljanda uurimisküsimuse abil leidis autor vastused küsimustele, milliseid ressursid ja toetused on Narva jääda otsustanud noortele kättesaadavad. Narva jääda otsustanud noored võivad kogeda piiratumaid ametialase karjääri võimalusi kui mõnedes teistes Eesti linnades, kus avaneb noortele rohkem võimalusi (OpenAI 2022). Neil on küll Narvas ligipääs mõnedele ressursidele ja toetustele, näiteks haridustoetustele ja stipendiumidele, kuid info nende kohta võib olla piiratud. Noorte toetamiseks võiks kaaluda täiendavaid toetusprogramme näiteks karjääri-, haridus- ja sotsiaalnõustamist, ettevõtlustoetusi ja praktika võimalusi, mis aitaksid noortel oma potentsiaali avada. Samuti arendada ja rakendada keeleõppe- ja kultuuriprogramme, mis edendaksid keelelist integratsiooni ning

aitaksid luua vastastikust mõistmist ja sidusust kogukonnas. Koostöö tugevdamine haridusasutuste ning kohaliku omavalitsuse vahel võiks hõlmata rohkem ja sisulisemat praktilist koostööd projektide ja ürituste korraldamisel. Noored pakkusid välja erinevaid ideid elamistingimuste parandamiseks Narvas, rõhutasid keelelise integratsiooni tähtsust ja vastastikust mõistmist kogukonnas linna elanike ning erinevate kultuurirühmade vahel.

KOKKUVÕTE

Käesoleva bakalaureusetöö “Narva noorte elukohast lahkumise põhjused gümnaasiumi lõpetanute näitel” eesmärgiks oli leida noorte Narvast lahkumise põhjusi ja otsida sellele lahendusi.

Bakalaureusetöö teoreetilises osas selgitas autor noorte lahkumise põhjusi ning mõju majandusele ja kogukonnale, väljarände mõjusid haridus ja sotsiaalsüsteemile ning noorte võimalusi ja kättesaadavaid toetusi Narvas.

Bakalaureusetöös kasutas autor andmete kogumiseks kvalitatiivset poolstruktureeritud intervjuu meetodit ning analüüsis intervjuudega kogutud andmeid temaatilise analüüsi abil. Intervjueeritavateks olid üks 19-aastane noormees ja neli tütarlast, kellest üks oli samuti 19-aastane, teine oli 21 aastat vana ja kaks viimast 25-aastased. Kolm neist olid pärast põhikooli lõpetamist Tartusse kolinud, kaks elavad praegu Narvas.

Esimese uurimisküsimuse abil uuris autor noorte arvamusi peamiste Narvast lahkumise põhjuste kohta. Intervjuude käigus tuli välja, et noored tajuvad, et Narvas on raske tööd leida ja end arendada, mistõttu otsivad nad paremaid võimalusi mujal. Noored arvavad, et linna haridusvõimalused ja tegevusalad ei vasta noorte ambitsioonidele.

Teise uurimisküsimusele uuris autor, kuidas võiks noorte lahkumine mõjutada Narva elukeskkonda, majandust ja kogukonda. Selgus, et noorte lahkumise negatiivset mõju nähti avaldamas linna elanike vanuselisele struktuurile, kuna see suurendab eakate osakaalu ning vähendab noorte aktiivset osalust ja panust linna arengusse.

Kolmanda uurimisküsimuse abil otsis autor vastust küsimusele, millised on noorte väljarände mõjud Narva haridussüsteemile ja sotsiaalsüsteemile. Intervjueeritute sõnul võib noorte lahkumine Narvast avaldada survet nii linna sotsiaalsüsteemile kui ka elujõulisusele ja arengule, vähendades töajõudu ja maksumaksjate arvu ning mõjutades sotsiaaltoetuste ja teenuste kättesaadavust. Samuti võib see kaasa tuua haritud ja kohanenud inimeste lahkumise ning vähendada kvalifitseeritud ja haritud töajõudu linnas, kus keeleoskus mängib olulist rolli noorte otsustes jääda või lahkuda, eriti arvestades

omandatud eestikeelse hariduse olemasolu ja paremate haridus-, töö- ja karjäärivõimaluste otsinguid mujal.

Autor selgitas neljanda uurimisküsimuse abil välja, et Narva jääda otsustanud noored kohtavad ametialaste võimaluste piiratust, ent võivad vaatamata nendeni jõudva infovoo piiratusse saada haridustoetusi ja stipendiume. Täiendavad toetusprogrammid, nagu karjääri- ja nõustamisprogrammid ning keele- ja kultuuriprogrammid, ning tihedam koostöö haridusasutuste ja kohaliku omavalitsuse vahel võivad aidata noortel väljakutsetele vastu astuda.

Käesoleva bakalaureusetöö teema on oluline nii noortele endile kui ka noorsootöötajatele, poliitikakujundajatele ja kohaliku omavalitsuse asutustele, sest oluline on mõista neid põhjuseid, miks noored lahkuvad ja kuidas saaks selle põhjusi kõrvaldada.

KIRJANDUS

Ametniku, töötaja ning füüsilisest isikust ettevõtja eesti keele oskuse ja kasutamise nõuded (13.08.2021). *Riigi Teataja I. Kasutatud 5.04.2024*,

<https://www.riigiteataja.ee/akt/110082021011?leiaKehtiv>

Bojarova, D. (2010). *Venemaa ja venelaste kujutamine ETV2 „Aktuaalne kaamera saadetes 2009.aastal*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, Sotsiaal- ja haridusteaduskond Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut. <https://core.ac.uk/download/pdf/14483737.pdf> (vaadatud veebruaril 2024).

Eesti Statistikaamet. *"Demograafilised põhinäitajad: Sündide ja surmade arv"*. (vaadatud veebruaril 2024).

Eesti Statistikaamet. *"Noorte ränne rände liigi ja vanuserühma järgi. Ida-Viru maakond"*. (vaadatud aprill 2024)

Eesti Statistikaamet. *"Palgatöötaja kuu keskmine brutotulu. Narva linn, noored alla 25 a."*. (vaadatud aprill 2024).

Eurostat (2017). *Early leavers from education and training. Statistics*. Retrieved from <http://ec.europa.eu/eurostat/web/education-and-training/data/main-tables> (vaadatud veebruaril 2024).

Goldin, I., Cameron, G., & Balarajan, M. (2011). *Exceptional People: How Migration Shaped Our World and Will Define Our Future*. Princeton; Oxford: Princeton University Press.

Gorkova, N. (2021). Narva subkultuuride käsitlemine mõnede rahvamajas tegutsevate rahvuskultuuriseltside näitel. *Akadeemiake*, 2, <https://akadeemiake.ee/2021/10/narva-subkultuuride-kasitlemine-monede-rahvamajas-tegutsevate-rahvuskultuuriseltside-naitel/> (vaadatud veebruaril 2024).

Grünvald, A. (2023). *Sotsiaalmeedia roll noorsootöös*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, noorsootöö õppekava.

Jadov, V. (2007). *Sotsioloogilise uurimistöö strateegia*. Moskva: Omega-L.

Jalonen, E., Tralla, K., Kakk, K., Reiss, K., Laos, R. (2021). *Ida-Virumaa noorte tõmbe- ja tõuketegurid*. Uurimistöö. Tartu Ülikool loodus- ja täppisteaduste valdkond. Ökoloogia ja maateaduse instituut geograafia osakond.

Jaume, D. (2023). Exploring migration causes: Why people migrate? *News European Parliament*. 2. märts

<https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/world/20200624STO81906/exploring-migration-causes-why-people-migrate> (viimati vaadatud aprill 2024).

Kalmus V., Masso, A., Linno M. (2015). Kvalitatiivse sisuanalüüs. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys> (viimati vaadatud aprill 2024).

Kirss, L., ja Vihalemm, T. (2008). Hariduslik integratsioon. *RIP*, 2013, 2008-2013. <https://praxis.ee/wp-content/uploads/2014/03/2008-Hariduslik-integratsioon.pdf> (viimati vaadatud aprill 2024)

Kiviselg, L. (2021). *Pärnu linna gümnaasiumilõpetajate hinnangud Pärnu linnale kui elukeskkonnale ja tuleviku väljavaated*. Bakalaureusetöö. Tartu: Tartu Ülikool, sotsiaalteaduste valdkond, ühiskonnateaduste instituut, sotsioloogia ja infoteaduste eriala. <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/0c09c891-b0fb-45e2-a19e-1f774b315f58/content> (viimati vaadatud mai 2024).

Küngas, N. (2020) *Tööturu regionaalsed arengud ja seda mõjutavad tegurid Eesti maakondades 2005-2018*. Magistritöö. Eesti Maaülikool, majandusarvestuse ja finantsjuhtimise õppekava.

Lauristin, M., ja Vihalemm, T. (2008). Sissejuhatus. Uuringute raamistik, integratsiooni olemuse ning sihtrühmade täpsustamine. *Vajadus ja teostatavusuuringu lõpparuanne. Riigihange*, 34118, 2008-2013. https://www.ibs.ee/wp-content/uploads/RIP_aruanne.pdf (vaadatud veebruaril 2024).

Lepik K., Harro-Loit H., Kello K., Linno M., Selg M., Strömpl J. (2014). Intervjuu. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. <https://samm.ut.ee/intervjuu> (viimati vaadatud aprill 2024).

Milk, K. (2019) *Regionaalsed erinevused tööturul ja ettevõtluse aktiivsuses Eesti maakondades*. Bakalaureusetöö. Eesti Maaülikool, maamajandusliku ettevõtluse ja finantsjuhtimise õppekava.

Narva Linnavalitsus (202). *Narva arvudes*.

https://www.narva.ee/documents/29877749/31137183/2021_Narva_linn_arvudes.pdf/9be8d645-2149-4775-a7ac-0b80e1061463 (viimati vaadatud aprill 2024).

Nikitina, V. (2018). *Elanikkonda ning huvigruppidega konsulteerimine Narva linna arengukava menetlemisel*. Lõputöö. Tartu Ülikool, kohalikku omavalitsuse korralduse õppekava. <https://core.ac.uk/download/pdf/187733478.pdf> (viimati vaadatud aprill 2024).

Nikolajev, J. (reporter). (2024, 4. märts). Raadiouudised. Tartu Ülikooli Narva kolledž soovib hakata ette valmistama loodus-ja täppisteaduste õpetajaid. [Audio taskuhääling]. *ERR.EE*.

Noorsootöö seadus (01.09.2010). *Riigi Teataja I*. <https://www.riigiteataja.ee/akt/13335738>

Kasutatud 5.04.2024,

OpenAI. (2022). ChatGPT (20. aprilli versioon) [suur keelemudel]. <https://chat.openai.com/>, (viimati vaadatud 17.05.2024)

Plaat, J. (2014). Õigeusu kirikud ja tubakirikud Ida-Virumaal. *Go Reisiajakiri* 3/2014. <https://reisikirjad.gotravel.ee/ajakiri/oigeusu-kirikud-ja-tubakirikud-ida-virumaal/> (viimati vaadatud aprill 2024).

Rämmer, A. (2005). Soolisi ja rahvuslikke erinevusi kahe kümnendi Eesti koolilõpetajate tööväärtustes. Kenkmann, P.; Saarniit, J. (Toim.). *Põlvkonnad muutuvad ajas. Noorsoo- ja haridussotsioloogide töid aastatest 1975-2001* (45–81). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Rämmer, A. (2009). Eesti koolinoorte väärtused. Rmt. Sutrop, M.; Valk, P.; Velbaum, K. (Toim.). *Väärtused ja väärtuskasvatus valikud ja võimalused 21. sajandi Eesti ja Soome koolis* (83–117). Tartu: Tartu Ülikooli eetikakeskus.

Rämmer, A. (2011). Soolised erinevused sõjajärgse ja võitjate põlvkonna tööväärtustes. *Ariadne Lõng* 1/2, lk. 69-100. https://ariadnelong.ee/wp-content/uploads/2021/05/Andu-Rammer_Soolised-erinevused.pdf (viimati vaadatud aprill 2024).

Rämmer, A., Murakas, R., Toomistu T. (2022). Noorte väärtused peegelduvad nende rändekäitumises. M. Raudsar (toim.). *Riigikogu Toimetised* 46/2022. *Kool on meid loonud* (113-120). Tallinn: Riigikogu Toimetised

Saarniit, J. (2000). Väärtusteadvus ja selle muutused. Eesti Noorsooraport: Eesti noorsoopoliitika ülevaade (217–225). Tallinn: EV Haridusministeerium.

Sahharova, N. (2023) *Eesti keele õppimise motivatsioon tulenevalt tööülesannete täitmise vajadusest Narva elanike näitel*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, keeled mitmekeelses koolis õppekava.

Semjonov, M. (2011). *Ajude väljavool Eestist välismaal õppivate magistrantide näitel*. Bakalauresusetöö. Tartu: Tartu Ülikool, Sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituut.

Tammur, A., Puur, A., Tammaru T. (2016) Ränne ja rahvastikum muutused. *Kas Eestis toimub rändepööre? Välisrände suundumused 2000–2015* (39-43). Eesti inimarengu aruanne 2016/2017 https://www.2017.inimareng.ee/static_assets/pdf/Eesti%20inimarengu%20aruanne%202016-17.pdf (viimati vaadatud aprill 2024).

Toomistu, T., Annist, A., Murakas R. (2023). *Noored eestlased välismaal: lahkumise põhjused, suhted Eestiga ja tagasipöördumine*. Uuringutulemuste analüüs. Tartu: Tartu Ülikooli kultuuriteaduste instituut.

Tuuder, A. (2023). Narva noored eestivenelased – kelle omad nad on? *Mihus*, (39), *Noorte osalus*. <https://mihus.mitteformaalne.ee/narva-noored-eestivenelased-kelle-omad-nad-on/> (viimati vaadatud aprill 2024).

Täker A. (2023) Kus on Ida-Virumaa kõrgeimad kinnisvarahinnad ning millisel piirkonnal on suurim potentsiaal? *Postimees*. 23.juuni

<https://majandus.postimees.ee/7798770/ulevaade-kus-on-ida-virumaa-korgeimad-kinnisvarahinnad-ning-millisel-piirkonnal-on-suurim-potentsiaal> (viimati vaadatud aprill 2024).

Narva noorte elukohast lahkumise põhjused gümnaasiumi lõpetanute näitel

Uimolainen, V. (2021). *Narva linna noorte arusaamad tööandjate nõuetest ja ootused töökohtadele narva tugila näitel*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, noorsootöö õppekava.

Włodarska-Frykowska, A. (2017). *Migration processes in the Baltic States – the dynamic of change*. University of Lodz.

https://dspace.uni.lodz.pl/xmlui/bitstream/handle/11089/25479/0_10_143158%20W%c5%82odarska-Frykowska.pdf?sequence=1&isAllowed=y (viimati vaadatud aprill)

Žuravljova, M. (2021). Noorsootöö kutseala kogukond. *Mihus*, (35), *Kogukonna elu ja noorsootöö*.

LISA

Lisa 1.

Intervjuukava

Intervjuu käigus kogutakse andmeid Tartu Ülikooli Narva kolledži noorsootöö üliõpilase Arina Marova bakalaureusetöö jaoks. Intervjuu eesmärk on uurida vilistlaste arvamusi Narva noorte rände kohta. Andmete analüüsimisel järgitakse rangelt uuringute eetikakoodeksis sätestatud anonüümsuse ja konfidentsiaalsuse nõudeid, mis tähendab, et vastuste analüüsimisel ei tehta ühtegi seost vastaja isikuga. Kui intervjuueeritav on nõus, siis intervjuu salvestatakse, kuid see salvestus kustutatakse pärast andmete analüüsi, ning peale intervjuueerija ja töö autori ei ole sellel enam juurdepääsu.

Kui intervjuueeritav keeldub intervjuu salvestamisest, siis tehakse kirjalikke märkmeid intervjuueeritava arvamuste kohta. Kõik meetmed võetakse selleks, et tagada vastajate privaatsus ja tagada, et nende vastuseid käsitletakse konfidentsiaalselt. See protsess aitab tagada eetilise ja usaldusväärse uurimistöö teostamise.

Algusel rääkisime noorte lahkumise põhjustele.

Noorte lahkumise põhjused:

1. Millised on Teie arvates peamised noored Narvast lahkumise põhjused?
2. Kui olulisteks Narvast lahkumise põhjusteks on elukvaliteedi tase või karjäärivõimaluste piiratus?
3. Millised haridusvõimalused, tegevusalad või töökohad meelitavad noori mujale?
4. Milliste tegevuste ja algatuste abil saaks Teie arvates hoida noori Narvas ja luua neile soodsaid tingimusi nende isiklikuks ametialaseks arenguks Narvas?
5. Kuidas teie vanemad kolimisotsusesse suhtusid? Kuidas nad suhtusid teie otsusesse ja millised olid nende argumendid?
6. Mis Teile meeldib Narvas? Kui te kolisite siis mis oli selle põhjuseks? Mis Narvas ei meeldi? Kas midagi võiks Narvas olla teisiti?

Mõju majandusele ja kogukonnale:

7. Kuidas võiks noorte lahkumine mõjutada Narva elukeskkonda, majandust ja kogukonda?
8. Kuidas on noorte lahkumine mõjutanud inimeste vahelisi suhteid ja sotsiaalset sidusust Narvas?
9. Milliseid kohalike omavalitsuste meetmeid või plaane teate, mis võiks takistada noorte lahkumist Narvast?
10. Milliseid lugusid või näited teate noortest, kes on otsustanud jääda Narva ja panustada kogukonna arengusse?

Mõjud haridus- ja sotsiaalsüsteemile:

11. Millised on noorte väljarände mõjud Narva haridussüsteemile ja sotsiaalsüsteemile?
12. Millised võivad teie arvates olla peamised põhjused, miks eestikeelsete gümnaasiumide lõpetanud noored, lahkuvad Narvast sagedamini kui venekeelsete koolide omad?
13. Millised Eesti gümnaasiumide haridusprogrammide eripärad võivad mõjutada noorte otsust Narva jääda või siit lahkuma? Mis tegurid mõjutasid just Teie otsust?

Noorte võimalused ja toetus Narvas:

14. Millised ametialase arengu ja karjääri võimalused on Teie arvates Narvas noorte jaoks? Millised on need võrreldes teiste piirkondade või välismaal elavate noorte võimalustega? Kas neid võimalusi võiks võrreldes teiste Eesti piirkondadega ja välismaaga olla Narvas vähem või rohkem?
15. Milliseid ressursid ja toetused on Narva jääda otsustanud noortele kättesaadavad? Mida saaks nende parandamiseks ette võtta?
16. Kas Teie arvates on kultuuriliste ja sotsiaalsete ürituste kättesaadavuses erinevusi Narva erinevates koolides õppivate noorte jaoks?
17. Kuidas saaks Teie arvates haridusasutuste, kohalike omavalitsuste ja ettevõtete koostöö aidata luua Narva noortele jätkusuutlikuma tuleviku?
18. Kas olete kuulnud mõnda eesti ja vene gümnaasiumite õpilaste ideed või mõtet sellest, kuidas saaks Narvas elamistingimusi parandada?
19. Kas Te oskate tuua mingeid näiteid Narva jäänud ja seal oma tegevuses silmapaistvaid tulemusi saavutanud noorte edulugudest?